

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravljalni prostori:
2637 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2637 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 21. SEPTEMBRA (SEPT. 21), 1943 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 184

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918

Badoglio pozval Italijane na boj proti Nemcem, fašistom

Peta ameriška armada raztegnila mostišča na salernski fronti z okupacijo strateških točk. Odpor nemške sile se krha pod udarci ameriških in britskih čet. Nemci beže proti severu pred osmo britsko armado. Ruske čete podrle vrata, kjer se odpira pot proti Smolensku, in zdrobile nemško silo 30,000 vojakov. Moskva naznanila okupacijo 1007 mest in vasi na 700 milj dolgi fronti.—Novi bombni napadi na japonske baze

Zavezniški stan v Afriki. 20. sept.—Italijanski premier Badoglio je pozval po radiu Italijane, naj se postavijo ob strani Američanov in Angležev v boju zoper Nemce in "one Italijane, ki se drže s Hitlerjem in kateri niso vredni, da se imenujejo Italijani." Badoglio je govoril iz tajne postaje "Radio Italiana," ki se nahaja nekje v Italiji.

Zavezniški stan v Afriki. 20. sept.—Ameriške in angleške čete so zasedle hribe na južni strani Neapla. Luka Salerno je zdaj v zavezniških rokah in prav tako letovišče Amalfi.

Zavezniški stan, Afrika. 20. sept.—Peta ameriška armada je raztegnila mostišča na salernski fronti v bitki za posest Italije, okupirala hribovsko vas Altavillo, deset milj proč od obrežja, in Battipaglio, nekdanje pomembno letalsko bazo. Poveljnik te armade je general Mark W. Clark.

Poročilo pravi, da so ameriške čete izvršile več uspešnih napadov na nemške pozicije, da se odpor sovražnika krha in da se nove ameriške in britske čete stalno izkrcavajo na obrežjih v bližini salernske fronte.

Osma britska armada pod poveljstvom generala Bernarda L. Montgomeryja je začela prodirati naprej po spojitvi z enotami ameriške armade v bližini Agropolija. Nemške čete in motorne kolone beže pred britsko armado proti severu. Operacije ameriških in britskih čet na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij.

Ameriške letelce trdnjave so metale bombe na letališče pri Viterbi, 50 milj severozapadno od Rima, Pratico di Mare, 15 milj južno od Rima, Pescara, pristanišče mesto ob Jadranskem morju, in Foggia, letalsko bazo. Bombe so razbile več nemških bojnih letal na tleh in porušile mnogo militarističnih objektov.

Chiaso, italijansko-švicarska meja. 20. sept.—Italijanske alpine cete v gornjem delu kotline ob reki Dora Baltea, skrajnem kotu severozapadne Italije, so zavezovane v ljutih bitkah z Nemci, se glase sem dospela poročila. Bitke med Italijani in Nemci, divjajo tudi v provinci Marchi.

London. 20. sept.—Naznanilo, da je maršal Badoglio na varnem v ozadju zavezniških bojnih črt, je izzvalo nov izbruh jeze v Berlinu. Govornik na berlinski radiopostaji je silovito napadl Mussolinijevga naslednika in trdil, da je Badoglio odstopal v severno Afriko, da tam mobilizira italijanske vojne upravnike za boj proti Nemcem na strani zaveznikov, kar je kršenje mednarodnega prava.

London. 20. sept.—Mogočna ruska armada je podrila vrata, kjer se odpira pot proti Smolensku, na pot, po kateri je Nemška armada bežala iz Rusije. Zdrbile nemško silo 30,000 vojakov, ki leži samo 30 milj od Smolenske, nacistične vojske trenjajo se glasi uradno poročilo iz Moskve.

Ruska armada se vali naprej na 700 milj dolgi fronti in zdrobi odpor nemške oborožene sile.

Srbski kvizling obiskal Hitlerja

Gerilske grupe napadajo Nemce

London. 20. sept.—Po nacijskih kontroliranih pariških radiopostajah poročajo, da je Milan Nedić, srbski kvizling, obiskal Hitlerja in da je pozneje konferiral z nemškimi zunanjim ministrom Joachimom von Ribbentropom. Poročilo o obisku je zabeležila ameriška časniška agencija Associated Press.

Nemška agencija Transocean pripiše Nedićevemu obisku Hitlerja veliko važnost.

Medtem so prišle v London vesti o napadih jugoslovanskih gerilskih grup na nemške vojaške posadke. Gerilci so aktivni na več frontah med Sušakom na drugi strani Reke in Splitom, najvažnejšo jugoslovansko luko, ki je prišla v njihove roke zadnji teden.

Hitler je začel igrati politično igro, da zaduši odpor na Balkanu. Prebivalcem ponuja zaščito pred komunizmom v zameno za kooperacijo z nemško silo.

Ogromni ameriški vojni stroški

Washington, D. C. 20. sept.—Amerika je potrošila \$124,000,000,000 za vojne namene od 1. julija 1. 1940, ko se je začel obrambni program, do 1. septembra tega leta. Stroški so znašali samo v avgustu \$7,529,000,000, dvanajst odstotkov več nego v juliju. Poročilo je objavil odbor za vojno produkcijo.

Kitajska dobila dva ameriška parnika

Richmond, Va. 20. sept.—Kitajska vlada je formalno prevzela dva 10,000-tonska parnika, zgrajena v ladjedelnici Kaiserjeve kompanije. Člani posadk na obeh parnikih bodo Kitajci. To sta prva parnika, katera je Kitajska dobila od federalne pomorske komisije.

AMERIKA IMA NAJVEČJO BOJNO MORNARICO

Mornarični department razkril obseg v poročilu

NOVI REKORDI V KONSTRUKCIJI

Washington, D. C. 20. sept.—Povest, kako je Amerika zgradila v treh letih bojno mornarico, ki je zdaj največja pomorsko-letalska sila na svetu, je bila razkrita z objavo doslej tajnih rekordov o konstrukciji bojnih ladij, pomožnih bojnih ladij, transportov in parnikov.

Povest vključuje poročilo mornaričnega departmenta. Brodovje šteje trinajstkrat večje število ladij in parnikov kot je štel pred tremi leti. Brodovju je dodeljena letalska sila 18,296 bojnih letal.

"V vojnem času," pravi poročilo, "je Amerika zgradila največjo pomorsko-letalsko silo na svetu. Njen obseg zmanjšuje le obseg naloge, ki jo čaka v totalni vojni. Noben navalistični program primerjalnega obsega in naglice ni bil izveden v zgodovini katere koli druge države. Možnost konstrukcije ogromnega brodovja je temeljna osnova naše militaristične strategije. Bojna mornarica protektira zalogalne črte na Pacifiku, Atlantiku in Sredozemskem morju, ki so dolge več tisoč milj."

Poročilo pravi, da ima Amerika sedaj 613 bojnih ladij in 14,072 pomožnih bojnih ladij, dočim je pred tremi leti imela 383 bojnih ladij in 1076 pomožnih bojnih ladij. Rekord v konstrukciji bojnih ladij od 1. 1940 pa doslej nimajo primeri v zgodovini.

"Najvažnejše v vojni strategiji je omogočenje napadov z vsemi tveganji, ki pridejo v poštev," naglašajo poročilo. "Amerika ima v tem oziru in v možnosti konstrukcije novih bojnih ladij in popraviljanju poškodovanih prednost pred vsemi narodi na svetu. Nobena druga sila na svetu se ne more kosati z njo. Tonaža bojnih ladij, zgrajenih v prvih šestih mesecih tega leta, je dvajsetkrat večja od tonaže bojnih ladij, zgrajenih v istem času, ko je Amerika začela izvajati obrambni program."

Domače vesti

Obiski in posravlili
Chicago.—Jerry Notar in njegova žena, Winton, Wyo., sta 18. t. m. obiskala gl. urad in uredništvo Prosveta.

Is Clevelanda
Cleveland.—Dne 16. t. m. je v bolnišnici umrla Ella Anžur, stara 51 let. Zapušča moža, dva sinova—eden je pri vojakih v Avstraliji—tri brate in dve sestri.

Is Južne Amerike
Buenos Aires, Argentina.—Sredi julija t. l. so bili tukaj poročeni Alojzij Ušaj iz Sv. Petra pri Gorici in Ivanka Mlač iz Lokve na Krasu ter Anton Sakaida iz Saksidov pri Dornbergu in Gabrijela Spacapan iz Ozeljana pri Šempasu na Primorskem.

Hamburg razdejan v bombnih napadih

Američani in Angleži vrgli čez 8000 ton bomb na mesto

London. 20. sept.—Povest o razdejanju Hamburga, nekdanjega nemškega industrijskega središča, drugega največjega nemškega mesta in ene največjih luk na svetu, v bombnih napadih v tednu od 24. julija do 2. avgusta, je bila pravkar razkrita v detajlnem poročilu večakov britske letalske sile. Razdejanje kažejo fotografije in poročila iz zanesljivih virov.

Nekdanje cvetoče mesto, ki je imelo 1,800,000 prebivalcev, je v razvalinah. Bombe so porušile 6000 akrov mesta, ali 77 odstotkov. Angleški letalci so izvršili štiri napade, ameriški pa dva v enem tednu in zmetali čez 8000 ton razstrelivnih in zažigalnih bomb na Hamburg.

Fotografije kažejo uničene mestne predele. Bombe so porušile osem ladjedelnic, 20 oronih in jeklarskih tovarn, 11 kemičnih tovarn in skoro vse pilarnarne in električne centrale, 419 skladišč, glavno železniško postajo v mestu in pet postaj v predmestjih. Seznam vključuje tudi cerkve, bolnišnice in druge ustanove, ki so bile razdejane v bombnih napadih.

tonaže bojnih ladij, zgrajenih v istem času, ko je Amerika začela izvajati obrambni program."

Spojitev unij ADF in CIO predlagana

Olander govori o potrebi enotnosti

Chicago. 20. sept.—Voditelji illinoiske državne delavske federacije so sugerirali združitve unij Ameriške delavske federacije in Kongresa industrijskih organizacij na predvečer letne konvencije svoje organizacije, ki se je danes pričela v Chicagu. Victor A. Olander, tajnik federacije, naglašava v poročilu, ki bo predloženo konvenciji, potrebo enotnosti in spojitve vseh delavskih organizacij. R. G. Soderstrom, predsednik federacije, je šel korak naprej in priporočil strnjenje delavcev v eni močnejši organizaciji. Ta naj bi vključevala poleg unij ADF in CIO tudi železniške bratovščine.

Olander priporoča v svojem poročilu organiziranje kampanje za preklic Connally-Smithovega protistavkovnega zakona. Dalje se je izrekel za izenačenje plače med delavci in delavkami, ki opravljajo ista dela, proti reviziji zakona šestdnevnega dela v tednu, in za odstranitev Francisia Murphyja, državnega delavskega direktorja.

Churchill se vrnil v London

Kritiki vladne politike se oglasili

London. 20. sept.—Premier Winston Churchill se je večer vrnil v London na toku vojnih dogodkov, ki so v prilog zaveznikom, toda trditve, da povratek ni izval kritike dogodkov, razvijajočih se na notranji fronti, bi ne bila točna.

Ko se je Churchill nahajal v Quebecu in Washingtonu, je bila uspešno završena kampanja v Siciliji, ki je postavila pogoje za invazijo Evrope, kateri je sledila brezpogojna kapitulacija Italije. Ljudstvo Velike Britanije je ponosno na te uspehe, kakor tudi na one v Rusiji in na Pacifiku, vzemirja pa ga razvoj političnih dogodkov. Ono vidi v sklepanju kompromisov z maršalom Badoglijem in italijanskim kraljem slaba znamenja.

Doznava se, da bodo dyomi britskega ljudstva v pravilnost postopanja Churchillove vlade dobili odmev v parlamentu. On bo, ko se odpočije, govoril v parlamentu in pojasnil pitek vojnih dogodkov, zlasti onih v Sredozemlju. Poslanci, ki kritično presojujejo zavezniško politično strategijo, bodo imeli priliko izpraševanja premierja. Nekateri kritiki dvomijo, da so zavezniki izkoristili kapitulacijo Italije v polni meri v svoj prilog. Ti so že obsodili sklepanje kompromisov z Badoglijem in italijanskim kraljem.

Mornarični tajnik Knox na Irskem

Londonderry, severna Irsko. 20. sept.—Ameriški mornarični tajnik Frank Knox je dospel sem in si v spremstvu admirala Harolda R. Starka, šefa navalističnih operacij, ogledal mornarično bazo. V svojem govoru je naglasil, da so operacije proti nemškim podmornicam na Atlantiku uspešne, zaeno pa je opozoril na možnost novih napadov na zavezniške konvoje na Atlantiku.

Ameriški poslanik zapustil Moskvo

Moskva. 20. sept.—Admiral William H. Standley, ameriški poslanik v Moskvi, se vrača domov. Uradno poročilo pravi, da bo imel važna posvetovanja s predsednikom Rooseveltom in državnim tajnikom Hullom, ko pride v Washington.

NACIJSKA STRAHOVLADA V OKUPIRANI ITALIJI

Smrtna kazen za one, ki skrivajo orožje

ZELEZNICE POD NEMSKO KONTRLO

Bern, Švica. 20. sept.—Nemške vojaške čete in gestapovci terorizirajo prebivalce v okupirani Italiji in vsi Italijani, pri katerih najdejo orožje, so obsojeni v smrt in ustreljeni na podlagi dekreta, ki velja za vse okupirane pokrajine in mesta. Nacistične oblasti so se odločile za brezobzirno zatiranje odpora.

Nacistične metode v zatiranju odpora v okupirani Italiji so iste kot so se izvajale in se še izvajajo na Poljskem, Norveškem, Holandskem, Danskem, v Jugoslaviji, Franciji in Belgiji. Te so konskripcija delavcev in smrtna kazen za saboterje in upornike. Metode proti Italijanom, ki so bili nedavno zavezniški Nemčije, so celo ostrejšje od onih, katerih se nemške avtoritete poslužujejo pri zatiranju odpora v drugih okupiranih deželah.

Poučeni krogi v Bernu trdijo, da ne morejo ne Nemci in ne zavezniški pričakovati velike pomoči od Italijanov v borbi za posest Italije. Italijansko ljudstvo je razočarano, ker strmo glavljenje Mussolinijevega fašističnega režima ni prineslo miru. Italijanske mase se ne morejo orientirati v vrtincu naglo vrlečih se dogodkov.

Protifašistični elementje so smeli svoj dan triumfa v dobi med padcem Mussolinijevega režima in sklenitvijo premirja. Premirju je sledil prihod nemških divizij, ki zdaj drže Italijane za vrat. Nemci so osvobodili fašiste, katere je Badoglijeva vlada aretirala in vrgla v ječe.

Podtalne protifašistične grupe so morale pod nemškim terorjem omejiti svoje aktivnosti. Berlin je nedavno naznanil, da so Nemci prevzeli vse železnice v severni Italiji. Obrat te je oviran zaradi italijanske sabotaže.

Kako učinkovit bo odpor italijanskih civilistov, bo pokazala bodočnost. Drastični nemški dekreti so bili takoj izdani z namenom, da se odpor v kati zadusi.

Amerika proti formiranju odbojnih držav

Washington, D. C. 20. sept.—Pomožni tajnik Adolf A. Berle je dejal, da je Amerika proti formiranju odbojnih držav v povojni dobi, ki bi tvorile kordon med sovjetsko Rusijo in ostalo Evropo. On je zanikal poročila, da je Amerika za ustanovitev takih držav, v pismu Charlesu Davilu, bivšemu rumunskemu poslaniku v Washingtonu, ki je že dolgo aktiven v agitaciji v prilog zaveznikom.

Ruska publikacija pozdravlja Hullovo izjavo

Moskva. 20. sept.—Magazin Vojna in delavski razred, glasilo ruskih strokovnih unij, je pozdravil deklaracijo ameriškega državnega tajnika Hulla, da je Amerika za poglobitev odnosa in kooperacije s sovjetsko Rusijo. Magazin pravi, da je deklaracija značilna in v skladu z željami in težnjami ruskega ljudstva.

Nesreča na križišču; sedem ubitih

Johnston City, Ill. 20. sept.—Sedem potnikov je bilo ubitih, 50 pa ranjenih, ko je vlak železnice Missouri Pacific treščil v avtoBUS na križišču v bližini tega mesta. AvtoBUS je bil na poti v Chicago.

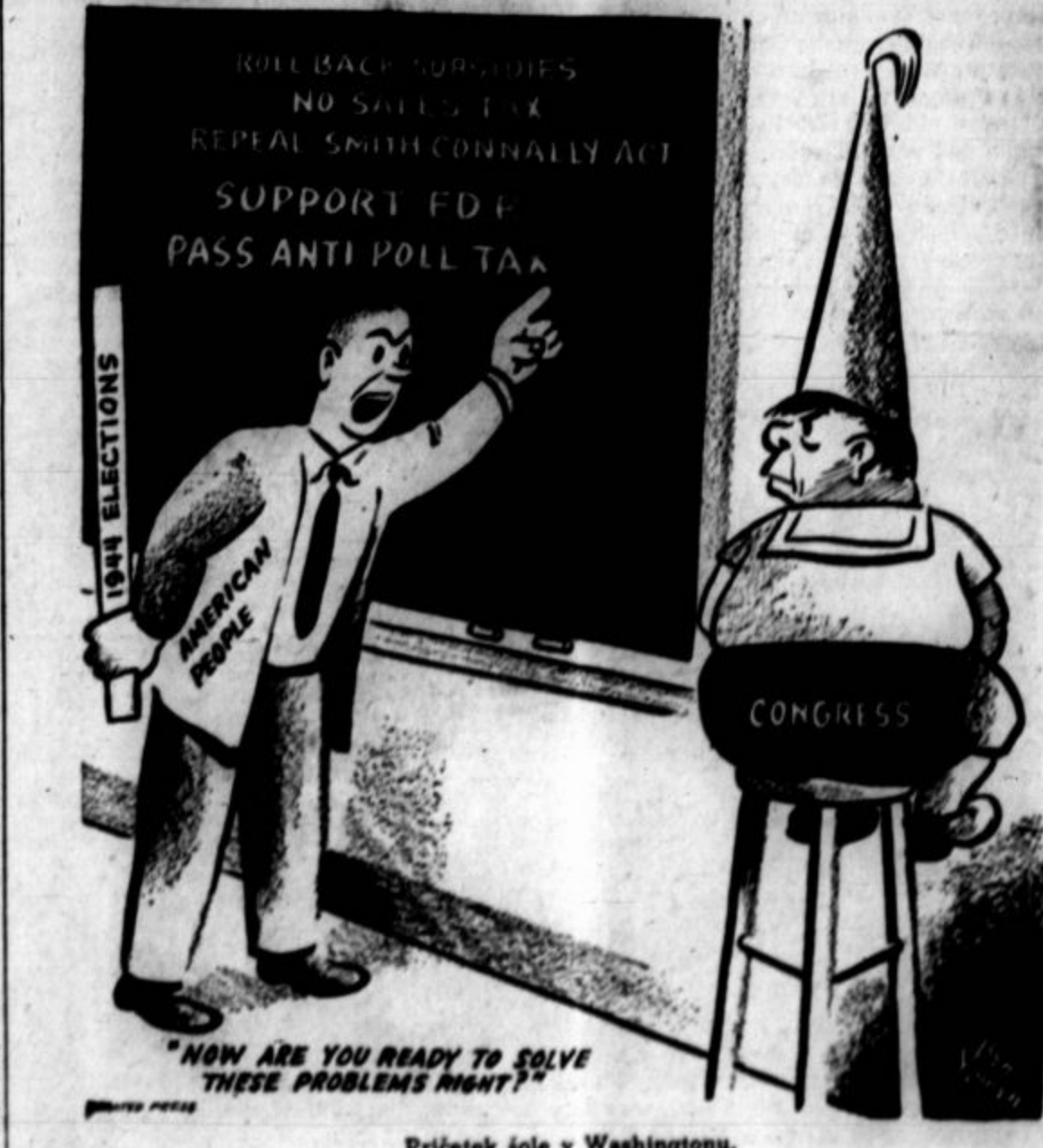
Italijanski general obdolžen izdajstva

Izročil je Milan Nemcem

Bern, Švica. 20. sept.—List Libera Stampa, glasilo socialistov, ki izhaja v Luganu, je obdolžil italijanskega generala Vittoria Ruggera izdajstva. On je izročil Milan Nemcem po sklenitvi dogovora z voditelji mesta, da bo oborožil rodoljube za boj proti nemški sili.

Ruggero je dovolil grupam civilistov formiranje gerilskih skupin po vzorcu jugoslovanskih gerilskih enot, katerih poveljnik je general Draža Mihajlovič. Obljubil jim je, da jim bo dal 5000 pušk, 10,000,000 krogel in tri tanke, da bodo lahko branili Milan pred Nemci. Pozneje, ko so se Nemci začeli bližati mestu, je svetoval voditeljem, naj odidejo v Como, 14 milj severno od Milana, in tam organizirajo odpor.

General je nato odprl Milan Nemcem, ki so potem udrlili tudi v Como in ujeli vse voditelje gerilskih grup. Imena teh je Ruggero izročil Nemcem. Slednji so poslali generala v Innsbruck, bivše avstrijsko mesto, v interesu njegove lastne varnosti.

"NOW ARE YOU READY TO SOLVE THESE PROBLEMS RIGHT?"

Pričetek šole v Washingtonu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta. \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se na vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Nepričakovani obisk

Elizabeth, N. J. — Ker imam veliko prijateljev in prijateljice, dobim veliko pism od vseh strani. Zadnje dni pa je nas prišel obiskat mornar Matt Skrinar iz Eveletha, Minn. On služi na velikem tovornem parniku pri kompasu. Njegova ladja je prišla v New York, kjer je dobil pismo od svoje matere Anne Skrinar, ki mu je naročila, naj nas obišče in mu poslaša moj naslov.

In Matt se je odpravil iz Brooklyna k nam v New Jersey. Prišel je in se predstavil, da je Skrinarjev iz Eveletha in vprašal, če poznam njegovo mamo. Je res lepo od sina, ki uboga svojo mamo. Doma je bil ravno naš mlajši sin, ki je bil na dopustu po končanju prve šole za vežbanje v mornarici. Z našim Frankom sta se hitro spoznala in spriznala in največ govorila o njuni službi. Matt je zgovoren in prijazen fant. Tudi slovensko lepo govori. Imel je s sabo mamino pismo in ga dal tudi nam prečitati. Rekel je, da mu mama piše slovensko in on jo prav dobro razume.

On je eno leto v službi. Bil je že daleč — v Afriki, na Solomonskih otokih in drugod. S Solomonskih otokov so prišli v Brooklyn, čez dva dni pa odpovali proti Pacifiku in se zopet vrnil. Veliko je že izkusil. Pravi, ko bo vojne konec, bo zopet igral "hockey" v tem športu. Povabil smo ga, naj nas zopet obišče, če bo prišel v New York. Rekel je, da bo po vojni prišel igrat "hockey" v Madison Square Garden v New York. To je njegovo veselje.

Naš mlajši sin Franky je sedaj v Norfolk, Va. Johnny je v Brooklynu v Navy Yardu in pride domov čez noč v soboto. V kratkem bo odpotoval s torpednim čolnom. Joseph je še v Fort Sillu, Okla.

Matth Skrinar je videl slike družine Jakoba in Mary Gerzin iz Chisholma in je rekel, da jih dobro pozna. Tako imamo tudi po Minnesoti prijatelje.

Agnes Pasarich.

Kupite vojnohranilni bond!

Ciganaka ohcet

Monroe, Mich.—Bilo je tik pred prvo svetovno vojno, ko je že v mraku prikorakala grupa ciganov in cigank v gostilno v Dolni težki vodi. Med njimi so bili tudi malčki, ki so jih matere nosile v "mažah" na hrbtu. Brat Franeta Brajdiča je pa na vse preteke presteval tipke na harmoniki in jo raztezal, da je pela kot treba.

"Juhej, juhej, svatbo imamo!" je naznanil veliki cigan, ko vstopi preko praga v gostilno. Gostilna je stala ob veliki ali "cesarski" cesti, ki drži od bele Ljubljane doli preko Gorjancev do Karlova in dalje do Zagreba. Vseh ciganov je bilo okrog 30.

Hito zasedejo ob mizah in narode vina in slivovke. Tam bolj

v kotu za mizo sedita ženin in nevesta. Dober streljaj od gostilne v gozdiču so imeli svoje začasno taborišče. Jože Brajdič, brat Franeta Brajdiča in muzikanta, je ravno prej poročil 18-letno Franeko Hudorovič. Poročena sta bila na ta način, da je oče Franke pri cerimoniji razbil lonec in pri tem dejal: "Tak dolgo, dokler se te črepinje spet ne združijo, ostaneta mož in žena..." In poroka je bila s tem veljavna. Zdal sedita za mizo že kot mož in žena.

Harmonikar je začel spet šteti tipke in cigani so se zavrteli po gostilni. Pili so kot bi šlo za stavo, vmes pa kakšno cigansko zadrževali, zbijali šale in se maštili pozno v noč. To se razume, da so prej izdelali svoj načrt, kako se bodo imeli po svatbi. In vse je šlo po planu kot bi bilo z maslom namazano.

Zdal pa zdaj sta izginila po dva iz sobe in se v kratkem času zopet vrnila. Ciganke so kaj kmalu začele vleči iz svojih "maž" prekajene šunke, pleča in mesene klobase. "Nate, strice, so dejale veselemu gostilničarju, "kar v lonec z mesom, da bo kaj za pod zob..."

Gostilničar je pridno nosil suho meso in klobase v kuhinjo in dal ženi s pripombo, naj za svate cigane skuha jedade. Polni so bili lonci te nebeske dobrote in cigane je držal v nosnice prijeten vonj, ki je prihajal iz kuhinje. V dobri uri je bilo že vse na mizi, naker se je pričela prava gostinja. Pridno so segale ciganske roke po mesu in klobasah in tešile prazne želodce. Gostilničar je bil zelo pomosen in vesel, ker ga je doletela tako velika sreča, da je imel svate v gostilni. Napravil bo dober izkupiček pri tej ciganski svatbi.

"La pijmo, le pijmo," je vedno silil visoki cigan Franeta Brajdič, muzikant pa je vlekel harmoniko. Vina so bile vedno polne mize in seveda tudi mastne jedade, pečenega krompirja in kruha. V gostilničarjevi kleti je bilo toliko žlahtne kapljice, da bi niti 300 ciganov ne izpraznilo njegovih sodov. Cigani že dolgo niso imeli take pojedine.

"Ali ste videli kje naše?" se je čisto oglašil harmonikar, se zasmeljal in spet raztegnil meh. To je pomenilo, da bodo drugi dan orožniki poizvedovali po "naših", kar pa gostilničarju ni prišlo na misel. "Le pijmo in jejmo," so silili drug drugega in vsi židane volje zvrčali kozarce. Pozno po polnoči so končno pospravili vso jedade, popili nešteto litrov vina in tudi slivovke. Plačali so pijačo in par kron za delo pri kuhi, nato pa se vsi vinjeni razgube iz gostilne ob treh zjutraj in krenejo proti gabrovemu gozdu.

Drugi dan gostilničar vse dobro pregleda. Šel je tudi v sušilnico, kjer je pred dobrim mesecem razobesil meso in klobase od velikega prašiča, ali njegove oči gledajo v prazno. "Da bi jih hudiči — te ciganke svate!" zakolne. "Vsega prašiča so mi ukradli in naš tu v moji gostil-

ni požrili!" Spomni se na godceve besede od prejšnjega večera. Naznani vse orožnikom, a o ciganih ni bilo več sluha ne duha. Ostal je samo še spomin na cigansko svatbo.

"Ste videli kje naše?" so drugi dan vpraševali orožniki.

Frank Kroll.

Kupite vojnohranilni bond!

Nekoliko komentarja

Vsi oni, ki so tako vneto zahtevali "drugo fronto" od Anglije in Amerike, so jo po vseh znakih sedaj dobili v Italiji. Vprašanje je seveda, če se bodo zadovoljili s tem bojiščem, ki obeta razdejati izmučeno in revno Italijo od vrha do tal in napotiti njeno zemljo z vojsko in civilno krvjo skoraj v enaki meri kot je prepojena zemlja Poljske in evropske Rusije. Po vseh videzih bo Hitler skušal spremeniti Italijo v eno izmed glavnih bojišč v tej vojni, kajti drugače bi bilo žrtvovanje večjega števila nemških divizij v Italiji brez vsakega vojaškega pomena. Razume se, da bo Hitler moral potegniti precej divizij tudi iz Rusije, ako bo hotel zadržati ameriške in angleške armade v Italiji dalj časa, kakor tudi preprečiti uspešno invazijo Balkana. Če se bo Rusija zadovoljila s tem, bo pokazala bodočnost.

Kako se usoda bridko maščuje nad Italijani! Že pred padcem Mussolinija so bili siti vojne do grla — sploh je to povzročilo njegov padec: Prav za prav so v tej vojni pokazali najmanj navdušenja za klanje. Že proti Grkom, kamor jih je Mussolini nagnal po silo, niso pokazali nobene volje do bojevanja — če bi jo imeli, bi bili Grke lahko hitro strli, kajti bili so veliko boljše oboroženi. Nič boljše (za "slavni" italijanski imperij) ni bilo v Afriki, kjer jih je takoj od začetka veliko manjša angleška armada podila pred sabo po ondrotnih puščavah in priskočiti jim je moral na pomoč Hitler z nekoliko divizijami in generalom Rommelom. Vse slike italijanskih vojnih ujetnikov, so kazale, da so bili veseli, ko so prišli v ujetništvo. Vse drugače so se zadržali Nemci.

Zdal so namesto toliko zaželenega miru dobili vojno na svojih lastnih tleh — nekaj, kar so se najbolj bali — Marsikateri Slovenec, Jugoslovane, Grk in tudi Etiopce jim bo to privoščil, češ, sedaj boste okusili tisti barbarizem, ki ste ga nam delili. Pisec teh vrstic se ne more pridružiti tem ljudem. Prvič bi moral zmetati vse Italijane v Mussolinijev koš, tudi one, katere so fašisti "zdravili" z ricinovim oljem, ječami in Liparskimi otoki, kakor tudi one, ki so dvajset let želeli ali celo skrivoma delovali proti fašizmu in čakali ure, ko bo strmoglavljen fašizem. Drugič pa je trpljenje in gorje italijanske matere, italijanske dece, sploh vseh preprostih Italijanov, ki so na splošno dobre duše, vsaj ne slabši kot drugi, prav tako v srce segajoče kot je trpljenje Slovencev, Poljakov, Rusov ali drugih invadiranih narodov. Trpljenja in gorja pa ne privoščim niti psu, čeprav sem ga

priljubljen udariti, če se zaletuje vame. Če si lačen, če so tvoji otroci lačni, da umirajo od gladu, če ti je razdejano vse, če ti vojna pomori tvoje najdražje in lahko tudi tebe napravi invalida za vse življenje — vse to prav tako boli vsakega človeka, ne glede kakšne narodnosti ali politije.

Yes, VOJNA JE PEKLO — danes še veliko večje peklo kot je bilo za časa ameriške civilne vojne, ko je general Sherman izrekel te besede. In z italijanskim ljudstvom danes prav toliko simpatiziram kot simpatiziram z našim lastnim narodom, ko bo vojna prihrumela z vso svojo divjostjo in besnostjo nad Primorje in druge slovenske kraje in jih mogoče pokončala do tal — še tisto, kar je ostalo nemškimi nacijem in italijanskim fašistom. Kdo ve, ali ne bo Združena Slovenija, katero si želimo tukaj in si jo žele tam, po tej vojni le eno samo pogorišče in pokopališče, zemlja enakega ali še večjega trpljenja in razdejavanja kot bo Italija, ves po Nemcih okupirani del Rusije in Poljske ali pa severne Francije in Belgije. Ako se vojna ne zaključí v Italiji, se zna zgoditi, da se bodo vršili najbolj krvavi boji prav v Sloveniji, ki postane mostišče dveh mogočnih sil v borbi na življenje in smrt. Ampak o tem ni, da bi premislili, kajti iz tega sedaj ni izhoda. Vprašanje je le, veliko vprašanje, ali ne bo vsa ta ogromna Golgota zaman???

Na slednje vprašanje meče precej luči tudi razplet dogodkov po padcu Mussolinija, katerega ni strmoglavila samo zavezniška okupacija Sicilije, marveč še bolj vojne do grla sito italijansko ljudstvo. Takoj po njegovem padcu je po vsej Italiji zalavalovo revolucionarno gibanje pod vodstvom stranke akcije, v kateri sodelujejo socialisti, krščanski socialisti, liberalci in komunisti z dokaj revolucionarnim programom. Vsi ukrepi Badoglijeve vlade, da bi zadržala to gibanje s prepovedjo demonstracij in sploh vsakršnega zborovanja, so bili brez uspeha. Toda namesto da bi zavezniški dali pobudo temu gibanju za popolno uničenje fašizma in demokratiziranje Italije, so vili nanj močan curek mrzle vode in Italijanom dali razumeti, naj se ne igrajo s kakšno demokratično revolucijo, ki bi pometla tudi s fašisti Badoglijeve vrste in degenerirano kraljevo Savojsko hišo.

Winston Churchill je tiste dni v angleškem parlamentu izjavil, da zavezniški ne morejo in ne mislijo dopustiti zrušenja državne aparata v Italiji, kajti to bi pomenilo — anarhijo. Država mora biti dovolj močna, da bo krotila nezadovoljne in revolucionarne mase. In ker Italija ni imela drugega državnega aparata kot fašističnega, je to pomenilo zavezniško podpiranje nekoliko preplonkega italijanskega fašizma pod vodstvom degeneriranega kralja, Badoglija ali kakšnega Grandija, vsi stebri Mussolinijevega fašizma skozi dvajset let. Italijanske revolucionarne mase so to razumele, posebno pa še, ko je general Eisenhower čestital Badogliju in kralju Emanuelu.

Tudi iz Washingtona ni italijanska začetna revolucija dobila nobenih inspiracij od velikega demokrata in svetovnega križarja "štirih svobodščin". V svojem govoru tiste dni po padcu Sicilije je predsednik Roosevelt mimogrede Italijanom sicer obljubil, da si bodo enkrat po vojni lahko izvolili tudi demokratično vladu. Ampak to je bilo rečeno le mimogrede, za svet in posebno za ameriške kofetarje je bilo važnejše to, da je predsednik v istem govoru triumfalno naznanil — konec odmerkov kave...

Tako veliki demokrat v Beli hiši in briljantni angleški imperialist v Downing Streetu v Londonu razumeta in vodita politično fazo največjega svetovnega klanja, iz katerega, bi naš Henry Wallace rad napravil "ljudsko vojno" — vojno malega človeka po vsem svetu za svoje pravice, za nekoliko več kruha in kvort mleka na dan, pa

za odpravo vojn. Ampak Wal-lacev glas je glas vpjločega v puščavi stare velekapitalistične in imperialistične igre.

Prej sem zapisal, da se usoda bridko maščuje nad Italijani, ki so si predvsem želeli miru, zdaj pa so dobili vojno v vsej uničevalni furiji na lastnih tleh. Ampak usoda se nič manj ne maščuje niti nad Churchillom in Rooseveltom, ki sta želela le ("reda" v Italiji namesto anarhije in bila vsled tega pripravljena dati vso zaslugu Badogliju, nekoliko prepleškan fašistični vladni s pogojem polne kapitulacije. Danes ni Italiji nobene vlade — razen nacijske — marveč najpopolnejše anarhije. Badoglio in kralj sta menda ubežala k zaveznikom v Sicilijo. Hitler je kot sraka rešil Mussolinija iz ječe in menda drži v Berchtesgaden v svojem skalnatem gradu na Bavarskem in v imenu sedaj bavlaznega "dučaja" proklamira novo "republikansko" fašistično vladu v Italiji.

Ako bi "duče" ne zblaznil po svojem strmoglavljenju, kot govorijo zadnja poročila "iz zanesljivih virov" iz Londona, bi zanesljavska proklamacija republikanske fašistične vlade v Italiji ne bila tako komična kot naša brže je. In to posebno ne, če se Hitler odloči, da bo Italijo skušal držati za vsako ceno in vanjo nabruhal novih divizij. Ako bi bil Mussolinij "pri pameti", bi v tem primeru Badogliju, kralju in zaveznikom lahko precej zmešal njih načrte, če bi nastopil zopet kot "revolucionar" in Italijo proklamiral republiko. S tem bi zavezniški predvsem Churchill in Roosevelt spravi v še večjo zagnatost, kajti morali bi se izreči, bodi za pravo demokratično republiko, kot jo imajo v programu italijanski socialisti in njih zavezniki, ali pa bi morali odpreti podpreti diskreditirano Savojsko dinastijo z vso črno reakcijsko vred. Če store slednje, če Hitler odloči držati Italijo vsako ceno in če "duče" zopet kmalu okreva možganske in zopet pojavi v Italiji na čelu neke "revolucionarne republikanske" fašistične vlade, tedaj bi zaveznikom še lahko preštrgano zmešal.

Vsekakor je gotovo to, da zavezniški ne bodo dobili nobene podpore med italijanskim narodom. Vsa poročila iz Evrope že sedaj govorijo, da se je italijansko ljudstvo predalo popolni otopenosti in brezbrčnosti, od kar so zavezniški zlihi ledeni curek vode na demokratično revolucijo. Če bi jo bili podprli Italijani, bi tako osvojeni Nemci postali čez noč skoraj brez vsakega odpora absolutni gospodarji Italije, marveč bi bilo prišlo do prave vojne med njimi in z demokratično revolucijo prepojenimi italijanskimi masami, kajti revolucionarji bi zajeli tudi italijansko armado, vsaj na dobren del. Koliko lažja bi bila v tem primeru zavezniška invazija Italije in koliko bi bilo manj žrtev, če bi zavezniške armade prišle tja, resniški kot rešitelje italijanskega ljudstva, ne pa kot zavezniški diskreditirane Badoglijeve kraljeve vlade in "upostavljene reda." V tej vlogi Italijani niso dijali zavezniške armade le nove tlačitelje, ne pa kot rešitelje in nosilce miru. In tako so se brezbržno podali osvojenim Nemcem in prav tako brezbržno in topo tudi gledali angleške in ameriške "rešitelje."

S svojo politiko trde pesti in "apizanja" italijanske množične in klerofašistične reakcije, katero predstavlja Badoglijeva vlada, sta Roosevelt in Hitler sicer dobila na zavezniško stran brez enega samostrela pretežno večino italijanske bojne mornarice, ki se ves čas vojne skrivala v morju, v čem je Mussolinij služila le za parado in predvsem za bluff. Ampak na drugi strani sta izgubila podporo italijanskega ljudstva in stotisočakov milijonov, ki so se bojevali v zavezniški kampanji v severni Afriki in deloma v Siciliji. Zakaj je bila Francija ignorirana pri podpisu premirja z Italijo? —

Kritične tedenske misli

Člankar Irving Pflaum, ki se nahaja v Washingtonu, je izvedel tamkaj, da bo Jugoslavija invadirana po zavezniških prihodnji mesec in pričakuje se, da bo večji del Jugoslavije okupiran v novembru. Tako poroča Chicago Times. To je seveda spekulacija, kajti odgovorno poveljstvo ameriške armade ne objavlja svojih načrtov, toda logično je to mogoče neglede, kdaj se zgodi.

Hitlerjeva banda se baha, da je "osvobodila" Mussolinija. Nemci so vrgli veliko armado v Italijo in okupirali so Rim, zato je mogoče, da so dobili padlega diktatorja v svoje pesti. Ampak, če Mussolini misli, da je zdaj osvoboden, se grdo moti. Nemški radio poroča, da je Mussolini organiziral "republikansko fašistično stranko," kar pomeni, da njegov cilj je zdaj fašistična republika. Vsa ta komedija ne bo dolgo živela, toda, dokler nacisti lahko strajajo s takimi konfuzijami, bodo njihova poročila zabavala ameriško javnost.

Če je res, da je kapitulacija Italije dala Mussoliniju Hitlerju, je na drugi strani dala Mussolinijevo bojno brodoge zaveznikom. Zavezniški so lahko zadovoljni. Hitler si ne bo nikdar toliko pomagal z Mussolinijem, kolikor si bodo zavezniški pomagali s sto italijanskimi bojnimi ladjami in tristo tovornimi in drugimi parniki. Resnično je Hitler potegnil zelo "kratkega" iz Badoglijeve kapitulacije, če upoštevamo dejstvo, da je italijansko bojno brodoge prišlo zaveznikom v roke. Zadanje je za zavezniško zmago več vredno, kakor pa milijon Mussolinijev.

Bitka pri Salernu, kjer so Nemci hoteli pognati peto ameriško armado v morje ali vsaj zadržati toliko časa, da potegnejo svoje divizije iz južne Italije, se je končala z grdim porazom za Nemce. Kljub svoji sijajni zmagi so imeli Američani tamkaj velike izgube. Zdi se, da bi se bili zavezniški lahko izognili tej bitki. Vse kaže, da je bilo med padcem Sicilije in kapitulacijo Badoglija in kralja preveč zamude časa. Kapitulacija Italije je bila predolgo zavlečena — in Hitler se je okoristil s to zamudo toliko, da je s svojimi oklopnimi divizijami prehitel zavezniške pri Salernu. Čemu je Badoglio odlašal kapitulacijo, dasi je vedel, da ni druge poti? —

Zavezniško zmago pri Salernu je odločila zavezniška premoč v letalih, iz katerih so strahovito deževalo bombe in krogle na nemške divizije. Nova potrditev enostavnega dejstva — ki ga ne prestopa ponavljanje — da v tej vojni bo zmagala ona stran, ki ima največ najboljših bombnikov in bojnih letal poleg druge opreme na tleh in na morju. Dokler je Hitler imel največ letal, je on zmagoval na vsej črti na evropski celine, danes pa je velika premoč v zraku na strani Amerike, Anglije in Rusije in zdaj te zmagujejo. Med to trbojko pa je danes Amerika na prvem mestu v zraku in na morju in zato bo Amerika tudi odločala pri mirovni mizi.

Ko je Hitler pred kratkim po dolgem času spet nekaj klobasal za javnost, je previdno zamolčal vse letošnje nemške poraze in izgube na ruski fronti. Nemci ne smejo vedeti, da v Rusiji ne bo več nemških zmag! Nemci ne smejo vedeti, da je Hitlerjeva kampanja v Rusiji končana in zdaj je v teku boleč proces umikanja iz Rusije! Hitler potrebuje več in več divizij na novih frontah, ki jih Američani in Angleži zdaj odpirajo na jugu Evrope in še to jesen jih odpro na zapadu in severu — teh potrebnih divizij pa ne bo dobil drugače, kakor če se umakne iz Rusije in skrajša svojo vzhodno fronto za polovico kje na Poljskem in ob Rumuniji. Nemci pa tega še ne smejo vedeti!

Kongres v Washingtonu, ki je zadnji teden dokončal počitnice, ima pred seboj zelo važne načrte. Na dnevnem redu je resolucija o sodelovanju Združenih držav v svetovni organizaciji po vojni. To bo formalna deklaracija, da kongres podpira zunanjo politiko Rooseveltove administracije. Dalje je na dnevnem redu načrt izboljšane in povečane socialne zaščite, ki ima pokriti tudi vojake, kadar se povrnejo domov in če ne najdejo takoj zaslužka. Nadalje so nove navedbe za pobijanje inflacije, načrt za nove davke itd. Nikdar ni ameriški kongres še imel toliko izredno važnih in nujnih načrtov pred seboj, kakor jih ima v tem hipu — in nikdar prej še ni tako slabo obetal, da jim je kos.

Pri podpisu premirja s fašistično Italijo je z Ameriko in Anglijo vred sodelovala tudi Sovjetska unija. To je bilo pravilno kljub temu, da Rusija nima geografskega stika z Italijo, niti direktnih interesov v Italiji. Sodelovanje sovjetske vlade v sredozemski komisiji je pravilno in potrebno zaradi tega, da izpriča solidarnost med vodilnimi zavezniški. Na drugi strani pa vidimo, da so vodilni zavezniški ignorirali Francijo pri podpisu premirja z Italijo. To je pa bila velika napaka! Francija ima geografske stike z Italijo in direktne interese v vseh sferah, kjer je Italija prizadeta. K porazu Italije so pomogle tudi francoske čete, ki so se bojevale v zavezniški kampanji v severni Afriki in deloma v Siciliji. Zakaj je bila Francija ignorirana pri podpisu premirja z Italijo? —

Thomas DeLorenzo, predsednik avne unije v Brasterju, Long Island, govori na shodu članov svoje organizacije, ki delajo v tovarni Brewster Aeronautical Corp.

O sporazumu v bistvenih vprašanjih

Napisal Harold J. Laski

Nihče v Veliki Britaniji ne dvomi o važnosti mednarodnih konferenc kot na primer ona, ki se je končala v Quebecu, pač pa je najti mnogo razočaranja zaradi neuspeha v dveh pogledih, prvič, da se sestavi organizacija Zedinjenih narodov za politične razprave in drugič v pogledu resničnega in odkritega sporazuma s Sovjetsko unijo.

Obe vprašanji sta važni in vzemirjivi. V prvem je preveč različno videti nekakšno vrhovno vodstvo Velike Britanije in Amerike, ki vlada nad pomočnimi silami kot Francija, Poljska, Nizozemska, Belgija in Čehoslovaška, katere izvedo, kaj se godi šele, kadar je sklep že storjen. Pred nekaj tedni mi je bilo odlično Francoz izjavil, da je trpka zavest biti država tretjega reda, a še huje in še bolj grenko je to, ker je treba to slišati na novo vsakokrat, kadar se srečata premier Churchill in predsednik Roosevelt.

Silno važna in usodopolna zadeva pa je vsak spor med Veliko Britanijo in Ameriko ter Sovjetsko unijo. Važnosti tega vprašanja nikakor ne smemo pozabljati. Ne bom trdil, da vem, dali so zahteve ruskih vojaških voditeljev upravičene v pogledu časa in obsega, pač pa vem, da tudi največja in najbolj popolna zmaga ne bo pripomogla k trajnemu miru več kot naša popolna zmaga v letu 1918, ako ne pridemo do popolnega sporazuma v vseh bistvenih vprašanjih.

Nesmiselno bi bilo prikrivati dejstvo, da je nastal med nami in Sovjetsko unijo širok prepad. Kar koli poskušamo z razlaganjem odločnice Litvinova in Majskega, ne more spremeniti dejstva, da sta bila v Washingtonu in Londonu nadomeščena z diplomati manjše slave—in to brez dvoma pomeni, da Stalinu mirovni načrti Churchilla in Roosevelta niso po godu. Organizacija svobodnega nemškega komiteja v Moskvi in propagandna, katero sme ta moskovski komite širiti, je tudi dokaz za to, da je Sovjetska unija s popolno jasnostjo in premišljeno odločilo na drugačna pota in v drugo smer, ki nima ničesar skupnega z anglo-ameriško "Allied Military Government".

Odločni poudarek, s katerim je Moskva naglasila, da ni bila objavljena v Quebec, je bil najbrže v teh zadnjih dneh edina svetla zveza upanja na temnem Hitlerjevem nebu. Nikdar ne bomo zadosti ponavljali, da nam more garancirati trajen mir le popoln sporazum med tremi velikimi velesilami. Danes je jasno, da ta sporazum še ni dosežen.

Brez dvoma so težkoče tega sporazuma deloma v tem, da so sovjetski voditelji mnenja, da bi morali mi pospešiti svoje ofenzivne načrte. V koliko je to upravičeno, o tem ne morejo soditi ljudje, ki niso strokovnjaki. Se to smemo reči—zaradi strašnega bremena, ki leži na ramih Rusije—da ne smemo začasno niti za trenutek naše pomožne akcije, kadar bo mogoča. Moštvo oboroženih sil v Veliki Britaniji se tega zaveda z vso jasnostjo.

Od časa do časa se pojavi pred nami neprijeten spomin na govor lorda Brabazona—vprašujemo se, dali se v Londonu in Washingtonu še vedno nahajajo ljudje, ki tako mislijo. (Lord Brabazon je bil minister za letalstvo in je dejal, da upa, da bosta Rusija in Nemčija obe izkorenjeni.) Sem in tja slišimo tudi o nasprotstvu velikih industrialec napram Sovjetski uniji in imamo neprijeten občutek, da bodo morda vplivali na visokem mestu na bodočo strategijo.

Največje važnosti za nas je, da ne pozabimo, da se je v letih od 1917 do 1941 rodilo na Ruskem globoko nezaupanje do kapitalističnih držav in da je to nezaupanje treba odstraniti. Jasno je, da to nezaupanje na polje vojaške strategije še vedno obstaja.

Deloma in po mojem mišljenju celo največ pa je kriva tega nezaupanja neenakost v mišljenju glede povojne ureditve

sveta, vladajočem v Moskvi ter v Londonu in Washingtonu. Nikakor ne bom trdil, da bi morali kar kratko in malo sprejeti moskovski načrt za povojni svet. Možnost in tudi potreba za razgovore in za sporazum sta neporečeni. Jasno pa je tudi, da ne moremo upati, da bomo mogli po porazu osiša nemoteno začeti zopet staro življenje.

Trenotno sta Velika Britanija in Amerika najbrže prepričani, da bodo evropski problemi razrešeni v trenutku, ko bodo padli vsi predstavniki fašizma in nacizma. Jasno pa je, da Sovjetska unija o njihovem padcu prav nič ne dvomi in smatra, da se bodo poteškoče teh evropskih problemov takrat šele začele.

V tajinstveni alchemiji internacionalne politike je sporazum in sporazumno mišljenje o bistvenih vprašanjih prvi predpogoj miru. Nikakor nisem prepričan, da predsednik Roosevelt in premier Churchill popolnoma razumeta, kaj pomeni Sovjetska unija, oziroma kako velik je vpliv ruske revolucije na povprečnega malega človeka in naroda v Evropi in v Aziji.

To svoje mnenje izražam z največjim spoštovanjem, a povedati ga moram, ker je potrebno. Prišel je čas za to, da se vsi trije veliki voditelji sestanejo. Treba je, da drug drugemu povedo, kaj mislijo, in sicer ne z eno retoriko priznanja in občudovanja, ki je prelahka in nezanesljiva, temveč z odkritosrčnimi besedami, tako da bodo mogli priti do sporazuma in do odločitve; ameriški izolacionizem in francosko-angleški nesporazum je omogočil Hitlerju, da se je dvignil in zrastle. Te zmote ne smemo napraviti še enkrat. Ako se to zgodi na novo, bi bil to zares konec civiliziranega življenja.—ONA.

Kupite vojnohranilni bondi

Zedinjeni narodi...

Napisal Peter Lips

Washington (ONA). — Odkar je Sovjetska unija sodelovala pri določevanju pogojev za predajo Italije in odkar je stopila v komisijo za sredozemsko zadevo, ki bo imela v rokah odločitve glede sredozemskega prostora, se je začelo skupno delovanje Zedinjenih narodov na mnogo širših temeljih kot kdaj koli prej. Tu je bilo prvič, da je Moskva v polni meri sodelovala z Veliko Britanijo in z Zedinjenimi državami v važni politični in vojaški zadevi.

General Dwight D. Eisenhower pravi v prvem odstavku svoje izjave glede predaje Italije:

"Italijanska vlada je predala svoje oborožene sile brezpogojno. Kot zavezniški vrhovni komandant sem pristal na vojaško premirje, katerega pogoje so odobrile vlade Velike Britanije, Zedinjenih držav in Sovjetske unije. Ravnal sem torej v interesu Zedinjenih narodov."

Zanimivo je, da je general Eisenhower najprej imenoval

vse tri velesile, ki so odobrile pogoje predaje, potem pa dostavil: "Ravnal sem torej v interesu Zedinjenih narodov." Zedinjeni narodi pa štejejo 31 članov — nepotrebno se je zdelo, da bi Kina podala svoje mnenje, akoravno je treba priznati, da je ta dežela vsaj v tehničnem pogledu in teoretično v vojnem stanju z Italijo. Ravno tako nepotrebno — in morda celo nevarno — pa je bilo videti, da bi razpravljali o tej zadevi z vladami kot na primer držav Haiti in Guatemala.

Toda vlade v izgnanstvu Jugoslavije in Grčije, francoski komite narodne osvoboditve in morda kralj Zog iz Albanije bi mogli pač zahtevati, da se jih vpraša.

Odgovor bi bil najbrže, da je bilo treba omejiti poznanje teh pogajanj na čim manjšo skupino ljudi, ker je bilo brezpogojno potrebno, da ostane zadeva prikrita Nemcem. Kadar koli pa nastopijo vojaške potrebe v političnih vprašanjih, je civilnim osebam težko ugovarjati. Jasno je pa, da zastopniki vseh manjših dežel, ki so največ trpele od osiša, žele in zahtevajo, da jih poslušajo v trenutku, ko bodo pogoji italijanske predaje določeni v vseh podrobnostih — katere je vlada maršala Pietro Badoglija v najprej sprejela.

Ko to pišemo, je še zelo negotovo, dali bo njihovim zahtevam ugodeno. Tukajšnji krogi smatrajo, da je sredozemska komisija, o kateri govorijo britanski in ameriški predstavniki kot komisiji, ki bo odločala v vseh vprašanjih sredozemskega prostora, stvar samo omenjenih treh velesil. Toda zadeva te komisije še ni končana in dovršena, še vedno se razpravlja o njej, tako da trenutno še nima svoje končnoveljavne oblike.

To ni prvič, da se je pojavil na shodih in zborih Zedinjenih narodov problem zastopstva Zedinjenih narodov. Prva stvar, katero je celokupna zveza Zedinjenih narodov sprejela, je bil Atlantski Čarter — ki določa, da ne sme biti nobenih razlik in da so vsi enakopravni. Druga skupna zadeva Zedinjenih narodov je bila konferenca za prehrano in poljedelstvo v Hot Springsu, Va., preteklet pomladi. Ker pa je bila ta konferenca predvsem zbor zvedencev, ekspertov, ki so brez posebnih težkoč prišli do enodusnih zaključkov, tam ni bilo nobenega povoda, da bi kateri koli izmed udeležencev države imela večji vpliv kot vse druge.

Pozneje je prišel načrt za pomoč in obnovo, katero naj bi upravljal Zedinjeni narodi. Tu je bil problem zopet nekoliko drugačen. Zedinjene države, Kanada in Avstralija so bile države, ki so imele nalogo, da dobavljajo podporo. Kina, Sovjetska unija in evropski narodi pa bi dobivali podporo. V pogledu vojaške sile je videti, da bodo Velika Britanija, Kina, Zedinjene države in Sovjetska unija ob koncu vojne nadmočne. V primeri z njimi bodo vse druge dežele sorazmerno slabe.

Teoretično zahteva mednarodni zakon, da ima vsaka dežela popolno neodvisnost in enakopravnost napram vsem drugim. Toda izkušnje v Ligi narodov so pokazale, da je glas Velike Britanije ali Francije vedno veljal več, nego glas Guatemale ali Kadaroli so velike države izubile pri glasovanju, ker so se male države združile proti njim, so velesile dejansko razveljavile, kar je bilo sklenjeno. Male države so bile pripravljene odgovoriti Italiji dovoz petroleja, ko je veljalo ustaviti Mussolinija, da ne bi napadel Abesinije, toda kakor hitro sta Velika Britanija in Francija pokazali, da jima stvar ni povolji, je načrt padel v vodo.

Zedinjeni narodi morajo torej zdaj najti tako organizacijo za podporno akcijo, da bo kompromis dosežen med teorijo mednarodnega prava in realnostjo političnega vpliva. Rezultat tega dela je bil sporazum štirih velesil, na podlagi katerega bi UNRRA imel vodstvo, ki bi vsaj po teoriji predstavljalo zbor Zedinjenih narodov, v katerem bo imela vsaka dežela po en glas. Toda ta zbor se bo najbrže zbral le dvakrat na leto in bo moral predati svojo polno moč od sestanka do sestanka centralnemu komiteju štirih velesil. Na papirju je sicer mogoče; da omejen zbor zapoveduje centralnemu komiteju; toda zelo dvomljivo je, dali bo do tega sploh kdaj prišlo.

Zaradi tega so nekatere od manjših evropskih držav — pod vodstvom Nizozemske — predložile, da se članstvo centralnega komiteja razširi. Holanci sami bi želeli imeti svojega zastopnika v tem komiteju, toda zadovoljili bi se tudi z rešitvijo, ki bi ugodila manjšim državam v toliko, da bi imele v centralnem komiteju en skupni sedež, katerega bi zavzemale druga za drugo. Proti vsakrati teh propo-

zicij je mnogo ugovorov, toda skupni načrt še vedno ni dogovorjen in je še vedno predmet diplomatičnih razgovorov in pogajanj med vladami Zedinjenih narodov.

Vse manjše države so prepričane, da bo upoštevanje njihovih interesov s strani štirih velesil najboljša mera za to, v kolikor je ideja Zedinjenih narodov uspeša.

Kupite vojnohranilni bondi

Govor Mihe Kreka na radiu

(Dne 29. avgusta 1943.)

Zavezniška konferenca v Kanadi je uspešno končala svoje delo. Ker je bila v glavnem vojaškega značaja, bodo njene sklepe objavili svetu bombniki, topovi in borci. Le dve važni in pomembni dejanja smo izvedeli (tako) po konferenci. Prva je, da je angleški vojskovodja Louis Mountbatten imenovan za vrhovnega poveljnika vseh zavezniških vojnih sil na indijsko-azijskem bojišču, druga pa, da so vse tri velike zavezniške države Anglija, Združene ameriške države in Rusija priznale francoski narodni odbor za legalnega predstavnika vseh francoskih ozemelj in francoskega ljudstva, ki se bori na strani zaveznikov.

Spričo teh dveh dogodkov bi pa mi radi danes podčrtali samo eno misel, ki smo jo poudarili že večkrat tudi ob drugih prilikah.

Angleški komandant na Daljnem vzhodu pomeni novo manifestacijo popolne slege in vzajemnosti med Angleži in Amerikanci: kakor je general Eisenhower naenkrat postal komandant na sredozemskem bojišču, dali bi bilo na prvi pogled izgledalo, da to mesto gre bolj Angležu, ker je ta kraj v neposrednem vojnem in političnem območju, tako bi se moglo reči, da Daljni vzhod gre bolj Amerikancu, ker je Amerika neposredno živo interesirana na vseh vodah in vseh ozemljih Pacifika. Tako bi izgledalo na prvi pogled. Ali nad vsemi bivšimi in sedanjimi interesi vlada najzvišnejša vrednost, v kateri je vsa moč uspeha v zgodovinskih odločitvah. To pa je edino popolna vzajemnost, polno zaupanje, popolna enotnost vseh sodelujočih.

Ta prvi vir uspeha zavezniški tako močno čuvajo in goje, da ga manifestativno podčrtavajo celo pri postavljanju vrhovnih skupnih komandantov.

Priznanje, ki ga je dobil francoski narodni komite, je zgodovinski uspeh za vso Francijo. Gotovo je bil general de Gaulle tudi poprej velika vrednost za zavezniške. Organiziral je odpor Francozov in vztrajal na strani zaveznikov sam skoro tri leta. Njegovi vojski so se odlično borili za zavezniško stvar. Nesporo je general Giraud legendarna francoska vojaška osebnost. V prvem in drugem taboru so se zbirale modre glave, junaški moške, državniški in vojskovodje. Ali dokler so bile sile razdeljene v dva tabora, nobeden od njih ni

mogel doseči polnega priznanja odločujočih zaveznikov. Vsak je bil v svojih delih in podvzetjih omejen, nobeden ni mogel razviti vseh sil in doseči polnega vpliva in uvaževanja francoskega naroda. Ko so se vse sile zlele in združile v eno, je s samim tem dejstvom njihova moč in važnost neprecenljivo zrasla in povzročila polno pomoč in priznanje odločujočih velesil.

Ne zdi se mi preveč, da ponovno poudarjam misel o slogi. Če bi jaz bil Goebbels, bi rekel, da sem na jugoslovanskih tleh izvrstno opravil svoj. Posel. Poleg enodusnega odpora vsega naroda brez razlike proti Italijanom, Nemcem in Madžarom, poleg zgodovinskega nasprotovanja vseh delov Jugoslavije proti vsem tem sedanjim zatiralcem svobode človeštva, poleg zahrbtnega napada na našo svobodo in življenje, poleg vsega bojnega junaštva naših bratov in sinov in poleg nelzmenih žrtev, ki jih trpi vsa domovina, se je sovražniku posrečilo, le preveč posrečilo, da je razkral našo državo in njene narode po dolgem in počez v čisto si nasprotujoče tabori, razgrel stare rane in vzbudil nove strasti sporov, prav tako kakor je prišlo njegovim namenom in načrtom.

Zato zopet in zopet ponavljam klic k slogi in edinstvi. Strnjevanje Jugoslovani, složni Srbi, Hrvati in Slovenci imajo svo pomoč zmagovitih zaveznikov, imajo vse garancije in obljube in imajo je najvažnejše: strnjene bi imeli sami velik zaklad sil, da odigramo dobro svojo zgodovinsko nalogo za bodočo domovino.

Kar velja za vse, posebej toplo prosim Slovence: Vsi, složno, požrtvovalno, skupno za en sam cilj. Z neslogo samo ubijamo in uničujemo vrednost žrtev in uspehov. Za osvobodjenje vsega slovenskega naroda v novi veliki Jugoslaviji! — JIC.

Kupite vojnohranilni bondi

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

valud bojazni pred — "anarhijo" in pred popolnim zrušenjem italijanskega fašističnega državnega aparata.

Če bosta Roosevelt in Churchill — ali pa njuni nasledniki — s tako "državniško spretnostjo" kovala bodoči svetovni mir kot sedaj vodita politično fazo te vojne, tedaj je že sedaj gotovo, da bo kapitalistična demokracija tudi po tej vojni izgubila mir kot ga je po zadnji, dala si njeni zmagi na bojišču danes ni več nobenega dvoma. Vsa ne, kar se tiče evropskih bojišč. In še bo izgubljen mir, kar se gotovo zgodi, če bo zgrajen na anglo-ameriškem in povrh mogoče še na ruskem imperializmu in belopoltnem vizinizmu, tedaj prihodnja generacija že danes zre še veliko strašnejši svetovni vojni v obraz kot je današnja. In preprečitev tega je danes prav tako važna in še težja naloga za ljudstva vseh narodov, posebno pa ameriškega, angleškega in ruskega, kot je popoln poraz in izkorenjenje fašizma.

Ampak trajnega miru ne bo mogoče doseči na programu in receptu Churchill-Rooseveltove alianse, ki stremi le za kapitalističnim "statusom quo", marveč na programu kot so ga na primer v Evropi objavila razna podtalna revolucionarna gibanja, zlasti pa poljski socialisti, stranka akcije v Italiji in deloma tudi osvobodilna fronta v Jugoslaviji, ali kot ga priporočajo v Ameriki razne ant imperialistične in protikapitalistične skupine, med katerimi so tudi — "Thomasovi" socialisti. Če se bodo Američani bali demokracije, to je temeljite socialne revolucije v Evropi kot zadnjega poglavja druge svetovne vojne, bodo njih sinovi in hčere preživeli kri po vsem svetu za — "demokracijo", "štiri svobodščine" in "stoletje malega človeka" tudi v tretji svetovni vojni. Druga izhoda ni. Ampak taka bodočnost je pasja bodočnost.

Anton Garden.

Ameriške narodne pesmi

Ameriški prijatelji muzike že dolgo občudujejo evropske narodne pesmi, ki so jih izseljenci raznih narodov prinesli s seboj; te pesmi so istočasno važna črtnica, ki drži kulturno ozadje v življenju mnogih slojev ameriškega ljudstva.

Dolgo je trajalo, dokler so narodne pesmi, ki imajo popolnoma ameriško ozadje, postale splošno poznane, ker so vedno bile zasenečene od evropskih narodnih pesmi. Toda arhiv ameriških narodnih pesmi v kongresni knjižnici se je potrudil, da se ta malomarnost nasproti domači folklorni muziki popravi in v teku zadnjih desetih let je spravil skupaj največjo zbirko na svetu ameriške narodne muzike na ploščah. Sedaj pa, ko ji je korporacija Carnegie dala materialno pomoč, ki ji je omogočila ustvariti popolnoma moderen laboratorij za izdelavo plošč, ima tudi možnost preskrbeti z duplikati plošč narodnih pesmi druge knjižnice, šole in javnost splošno.

Kongresna knjižnica je pripravila sedem albumov s 119 naslovi napevov, ki je bila izbrana kot najboljša in najbolj reprezentativna med zbranimi 30.000 ploščami pesmi. Knjižničar kongresa Archibald MacLeish je rekel, da go ti albumi sedaj že pripravljajo za splošno delitev.

Pesmi na ploščah v teh albumih so avtentične in imajo poseben čar, ker so posnete naravnost od navadnih ljudi v mnogih oddaljenih krajih dežele in ne kopirane a plošč, napravljene v studiju. Uvaženi folkloristi kot so Alan Lomax in njegov oče John Lomax, ki je častni kurator arhiva ameriških narodnih pesmi, so mnogo delali na terenu in njim pripada zasluga, da so našli pesmi in pevce.

Pevci in godbeniki, ki igrajo na teh ploščah, predstavljajo ljudstvo Amerike. Ti so bili kavaljerji, gozdarji, kmetje, gorjani, mornarji, kaznjenci, dinarji, gospodinjje, šolaki otroci; njihove pesmi opisujejo delo in igre mnogih rasnih in narodnih grup, od katerih je vsaka nekaj pridobila ameriškemu kulturnemu nasledstvu. V enem albumu so zbrane samo pesmi, ki so jih peli zgodnji francoski in španski naseljenci in emigranti; toda to niso pesmi, ki bi jih bili prenesli ti naseljenci preko oceana, temveč so rojene na ameriških tleh.

Ljudje, ki so okrog iskali narodno blago in motive, so na svojih mašinah za izdelavo plošč ujeli tudi take realistične glasove kot so navadno kričanje, smeh, ploskanje in skok v plesnih skupinah, top zvok gozdarjeve sekire, ki udarja po ritmu pesmi, pokanje biča nekega črnca z Juga, ki podi svoje krdelo mežgov.

Tudi indijanske ceremonijalne in društvene pesmi in plesi, anglo-ameriške balade in popevke, smešne in šaljive pesmi, pesmi in plesna muzika z južnih planin, žalostne črneve, kričanje vzkliki, živahni plesi, delovne pesmi in pobožne pesmi, pesmi gozdarja in ljudi z meje, sviranje z živžgal in bandjem, godba na harmoniko, spevoigre in pobožne pesmi Francozov iz Louisiane in španskih Amerikancev z jugovzhoda so vključene med mnogostevilne "muzikalne forme narodne muzike".

Zraven vsake plošče je natiskan tekst pesmi, dalje opis in obrazložilo vrste pesmi, njeno ozadje in njena oblika. V vsakem albumu je 32 plošč na dveh straneh (torej 64 strani); toda lahko se dobi tudi posamezne plošče ali posamezni albumi ali pa vsi albumi skupaj. Katalog vseh pesmi in opisa vsebine albumov ter njih cen lahko dobite zastoj, ako pišete na Archive of American National Music, Musical Division, Library of Congress, Washington, D. C.

FLIS—Common Council.

WHERE THE FUEL GOES

AN ARMY TRANSPORT burns 33,000 gallons of fuel oil a day.

Herman Goering (letalski prerok Nemčije): Na mesta v Nemčiji nikdar ne pade sovražna bomba!

SOSIESKA

ANTON INGOLIČ

(Konec.)

"Pa naj bo!" se je naposled razgrel. "Pa si vzamem še njo. Vsi, kar je Korenovih, naj padejo pred mene!"

Upihnil je luč s svojo težko sapo in se opotekel z Lizo na posteljo.

Ko se je pozneje Tomaž vračal, je že stopil mimo oken prednje sobe in hotel zaviti v hlev, kar so ga zdržali iz otopenosti hitri koraki nekoga, ki je prišel iz sobe v vežo.

Ustavil se je.

Prešinilo ga je nekaj silnega.

Pognal se je proti vratom in jih odprl, še preden jih je Liza mogla zakleniti.

"Kje ga imaš?" je zakričal in se opotekel mimo nje v sobo.

"Koga vendar? Ne nori! Pojdi v hlev!" ga je Liza zavrnila in ga skušala potegniti iz sobe.

To je potrdilo njegovo slutnjo. Sunkoma se je odtrgal od Lize in sredi sobe zavpil:

"Kje si, Pišorn? Pokaži se, če si mož!"

Tedaj ga je nekdo pograbil za vrat in vrgel na tla.

Tomaž pa se je čudovito naglo dvignil in planil za njim, ki je že odprl vežna vrata, da bi pobegnil. Toda na predru ga je dohitel in pograbil za goltenec.

"Ti si, Pišorn? Čakaj! Zapomni si boš, kdaj si bil pri njej!"

Pišorn se ga je skušal otresti, mahal je z rokami, segal z desnico v žep in grgal onemogel:

"Izpusti me, če ne..."

Tomaž pa ga je držal kot v kleščah. Srd, ki se je nabiral v njem zadnje čase, mu je dajal nenavadno moč. Zdaj je imel nekoga, nad katerim se lahko maščuje za vse krivice, ki jih pretrpel! Pritisnil ga je ob zid, ga davil še huje in sikal:

"Ti si, ti! Dolgo sem te iskal, pa sem te le zalotil! Pomni boš, kdaj si se lotil Korenov. Ti, ti..."

Naenkrat pa mu je začela pojemati moč. Obšla ga je slabost. Izpustil je Pišornov vrat in se zgrabil za prsi. Pod srcem je otipal nož. Zatulil je in se pognal za Pišornom, ki je medtem pobegnil na cesto.

A že po nekaj korakih se je zgrudil in obležal v snegu, ki je takoj pordečel pod njim. Z oči pa mu je megla, ki je zadnja leta kalila njegov pogled, polagoma zginjala. Šele tedaj se je Liza, ki je ves čas ko otrpla stala na vežnem pragu, zavedla, kaj se je zgodilo. Pokrila si je obraz z rokami in planila na cesto.

"Pišorn, kaj si napravil? Ubil si ga!" je kričala kot iz uma. "Tomaža si ubil, Tomaža!"

Ljudje so se prestrašeni prebujali. Psi so se

začeli trgati na verigah in zavijati v mrzlo noč. Liza pa se ni zmenila za nikogar, namerila se je naravnost iz vasi. Skoraj tekla je po cesti proti Pohorju. V njej je bila živa samo ena misel: stran mora od tod, stran iz Raven! Niti sekunde noče ostati več tu, kjer ni imela lepe in mirne ure! Kaj vse je doživela z Veroniko, Jokom, Korenom in Tomažem! Zato ne mara niti čuti o Korenovem gruntu in tistih, ki žive na njem. Na Brezovčak pojde, tam se bo zaprla v koč in živela kot nekoč sama in brez skrbi!

Šele ko je dospela do gozda, ki se je postavil pred njo ves temen in ogrožen, se je zavedala okolice.

Slišala je, kako ji je škripal sneg pod nogami, in videla, kako se je njena senca majala pred njo in preskakovala kupe snega, ki jih je nekdo napravil ob cesti. Bleščeča belina snega po poljih ji je jemala pogled. Ko pa je stopila v gozd, jo je zabolela črna visokih smrek in jo je vznemirjalo tajinstveno šumenje gozda. Šele zdaj je videla, da je le na pol oblečena, in začutila, kako jo mrzel veter reže do kosti. Vsa se je tresla od mraza.

Nehote je obstala.

Kam hoče? se je vprašala. Na Brezovčak? Kaj ima tam?

Doma vendar sami komaj živijo! jo je nena doma obšla. V Ravnah pa imam dom in otroka. Da, otroka! Frančka in Štefeka. Kaj je le z njima? Kaj, če sta se prebujila in odšla ven in bosta našla pred hišo Tomaža?

Moj Bog, kaj se je zgodilo s Tomažem? se je zgrozila. Ali je živ ali mrt?

Tedaj so se ji prvič pokazale nekatere reči v neizprosni jasnosti. Z njih je padla tenčica, ki jih je do tega trenutka zakrivala.

Naglo se je okrenila.

Pred očmi se ji je prikazal zdaj Tomaž v krvi, pa spet Jok, kakor ga je našla tisto jutro v hlevu. V dušo jo je zazebljo. Prvič se je zavedela, da je bilo njuno življenje v njenih rokah. In tudi njuna smrt. Kakor oddaljena bliskavica so jo obhajale dotlej nepoznane misli, češ da vendar ni sama na svetu in ne živi samo zato, da bi svoje življenje prespala in pregoljufala. Grunt ima, ki so mu potrebne roke skrbne gospodinje, otroka ima, ki ne moreta živeti brez lepe materine besede, in tudi moža še ima, ki je potreben ljubeznive žene, tembolj, ker je skoraj slep.

"Saj Tomaž gotovo še živi, mora živeti!" je obupno zaječala in se spustila v tek proti vasi.

V strašni človeški stiski se je sprva boječe in s strahom, potem z vedno večjim zaupanjem obračala v mislih h Korenu in Veroniki.

Gospodična Irma

France Bevk

24.

Božajoč spomin na ta razgovor je kmalu ugasnil v vsakdanjih skrbih. Prišel je poleten večer, ko je nebo zelo dolgo gorelo v večerni zarji in so bile trgovine že zaprte... Cilka je begala skozi ulice, skoraj ni čutila nog. Na cesti ni videla nikogar, vse je zamrzlo. Prihajala je od Lenartovega očeta, ki ga je šla prositi pomoči. O, ljudje, ljudje! Dete je ključalo v njenih nedrih. Jokati ni mogla. Le šepetala je pred se: "Nikoli več, nikoli več!" Kocke tlakovanje ceste so ginile pod njenimi stopinjami in se mešale pred njenimi očmi. Imela je občutek, da beži iz Sodome. Še ozreti se ni upala...

Lenart se je bil potolažil na ženine besede: bo že živela. Tolazba je bila lažja nego rešnica. Vsak dan dvakrat je hodila v krmo. Ozka, dolga kuhinja, v kateri se je gnetlo pet žensk. Vzdušje je bilo prenasličeno z vonjem jedi in ostrih dišav; iz pivnice je udarjal vzduh po vinu, človeškem potu in pokvarjenem zraku. Cilka je bila ves čas nagnjena nad umivalnikom, posoda ji je drsela med prsti, umazana voda je pljuskala na bele roke do komolcev. Ob ognjiku je sedela debela gospodinja z belim predpasnikom in težko dihala. "Kod ste hodili, Klara? Ne ozirajte se za vsak nič, Cilka! Včeraj sem znova opazila okrušen krožnik." Cilka je prvič občutila težo materinstva. Predstave so se živo prebujale v njeni glavi, videla je svojega moža; ni si ga mogla predstavljati drugače kot za mrežo. Treba bi mu bilo kaj nesti, stopiti k odvetniku... S čim naj mu plača? Predstave so nenadoma dobile glas, oddaljeno šumenje

stroja, nekaj težkega je leglo na možgane in zagnalo sliko s črno kopreno...

Prebujila se je sede na stolici, dve ženski sta jo močili z vodo in kisom. Nasmehnila se je. Predstave, ki so jo mučile prej, so se nadaljevale.

"Zastaviti moram zlatino in srebrno uro."

"Kaj govorite?" jo je vprašala Klara.

"Da plačam odvetnika," je pojasnila Cilka. Zdelo se ji je čudno, da ta ženaka ne razume kaj tako jasnega. Prebudil se ji je tudi duh, spoznala je, da je bledela.

"Če boste omedlevali, boste morali ostati doma," se je oglašala gospodinja; njen glas se je

vlekel kakor testo. "Pojdite domov in ležite!"

"Ne, ne!" Cilka je občutila mraz po vsem telesu. Že je stala ob umivalniku, krožnik se je vrtil v vodi. Bala se je, da ne dobe druge pomočnice. Krožnik ji je padel iz rok in se razbil. Sedla je na stolico in zajokala...

Ob bridkem spominu se ji je ustavila noga. Kje sem? Tu so hiše, tam je velik hotel. Pred očmi ji je zablestel napis na tablici iz svetle medu. Zastavila je bila zlatino in uro, položila znesek pred odvetnika: "Pomagajte..." Se so zvenele kot v svetli zarji njegove besede v nji: "Lenart bo rešen..." Kam gre? Ni vedela; njena pot ni vodila proti domu. "Ali imam

"Back The Attack!"

Courtesy Los Angeles Examiner

America's Outstanding Mother of 1942. Mrs. Alexander Thomson, is shown here with her four sons, all in their country's service. Upper left is Chilton. Upper right is Lewis. Lower left is Alexander. Lower right is Dabney. (Photo by Ted Ketchum Studio.)

še stanovanje, ali imam še dom?"

Žorž, hišni gospodar, jo je slatišil s pogledom do kosti. Nesramni smeh jo je žalil do solz. Kadarkoli ga je srečala, bi bila skoro skoprnela pred njim. Nekeč je šla mimo kavarne, on je sedel ob oknu in gledal na ulico. Zaslislala je korake za seboj. "Kako gre Lenartu?" Vdrla bi se bila v tla, opravičila se je radi najemnine. "Ali sem vas terjala?" Nekaj opolzkega, zahrbtnega je bilo v njegovem glasu.

Na stopnicah ji je zastavil pot in se hotel z njo pošaliti. Če bi bilo izbirati med tem moškim in med prepadom, bi bila skočila v prepad. Njene roke so pokale, duša je jokala, otresla se ga je in zbežala v kuhinjo. Še je videla umazan blek njegovih oči pred seboj. Gnusoba! Stala je ob steni in mislila, nekdo je potrkal na vrata. Vstopil je Žorž, sedel široko na stolico in zabobnal s prsti po mizi. "Plačajte najemnino!" Cilka je gledala v roke, ki so druga drugo mlele. Požrla je, prvo besedo, a je v bolestem vzkliku našla drugo. "Kaj naj naredim?" Žorž je pokazal dve vrsti rjavih zob, trije med njimi so bili zlati. "Če nimate čevljev, jih morate kupiti. Le stanovanje bi radi zastonj."

Bila sta tiho. Mrak se je zgostil v temo. Cilka je poiskala kosček sveče in jo prižgala. V sencah in svetlobi, ki je igrala na njegovem obrazu, je bil ta še strašnejši. Smehljaj se je skrivnostno, iskal je primernih besed. Cilka je zdaj zdaj pogledala v vrata, rada bi bila zbežala mimo njega na prosto. "Počakajte," se je izvilo iz nje, "da bo moj mož izpuščen iz ječe."

Gospodar je bobnal s prsti dalje. "Kdo vam je povedal, da bo Lenart izpuščen? Denarja nimate? Ali je potrebno, da je prav denar?" "Vzemite pohištvo," je dejala. "Jaz se bom že kam dela." Kam — ni vedela. Kamorkoli. Kadar ne bo imela pohištva ne stanovanja, se bo morala šele odločiti. Stala je ob omari, gospodar se je dvignil in se hotel poigrati z njenimi lasmi. Izraz ostude in groze je zasijal v njenih očeh. "Za me... ima kaj drugega več."

jo vrednost nego obrabljeno pohištvo... V Cilko je vel smrdeč diš, žgoč ogenj je šel po njenem telesu. Pred njo je težko sople zver; kljub svoji nemoči bi jo bila zadavila.

"Tu," je zakričala in odprla omaro. Iz lesene škatlice je usula kupček drobiža, ki ga je bila hranila za porodne stroške. "To vzemite! Več nimam... Prodala bom vse, da vam plačam... Odpovedujem stanovanje!"

Ob tej bridkosti misli se je bila Cilka znova ustavila. Tedaj je stala pred ljudskim vrtom. Vodomet se je v curkih dvigal

Razni mali oglasi

MOŠKI
(stari 38 ali več let)
GLEJTE
ZA
BODOČNOST!

Slavna, 69 let stara čikaška družba vam nudi delo z DOBRO PLAČO na NUJNEM OBRAMB-NEM in civilnem delu in STAL-NEM, dobro plačnem DELU tudi potem, ko bo ZMAGA dobljena.

NOBENE
SKUŠENOSTI
NI POTREBA

Dobro delovno stanje. Mnoge prilike za napredek—dnevno ali nočno delo. (Posebna plača za nočno delo.)

Dobra vožna zveza s Pulaski polično karo, Diversey ali Wrightwood Ave., in busom. Vabljeni ste, da nas obiščete in se prepričate vsak dan od ponedeljka do sobote od 7. ure zjutraj do 6. ure zvečer.

OLSON RUG COMPANY
(Dom slavnega Olson vodopada in Rock Garden vrta.)

2800 North Pulaski Rd.
(Crawford Ave.) at Diversey

DELO DOBE

Oskrbnice (Janitresses)

in ženske za čiščenje uradov
v Union Station Building

Vi lahko naredite svoj del v nujni vojni industriji s tem, da pomagate transportacijskemu sistemu

NA STAROST SE NE VPRAŠA

Stalno delo sedaj in po vojni

IZREDNO DOBRA PLAČA

48 URNO DELO

Cas in pol čez 40 ur

POVIŠANJE PO 6 MESECIH

Employment office:

CHICAGO UNION STATION

516 West Jackson, Chicago

in se v lokih prišil v kotanjo. Pohištvo je bilo prodano, na tleh je ležala edina blazina, v kuhinji je

Razni mali oglasi

ELLIOTT FISHER
BOOKKEEPER
EXPERIENCED
GOOD WORKING
CONDITIONS
GOOD PAY
CENTRAL LOOP
LOCATION

Reply in writing to: Room 933—
536 South Clark St., Chicago

ŽENSKJE

za
ČIŠČENJE
URADNIH
PROSTOROV
stare 18 do 48 let

za delo

od

6:00 P. M.

do

2:30 A. M.

48 ur na teden

53c na uro

Cas in pol za nadurno delo
Povišanje plače po šestih mesecih

Oglasite se na:

EMPLOYMENT OFFICE
CHICAGO
UNION STATION
516 W. Jackson

stala miza in stolice. Saj ona potrebuje ničesar. Se nekaj denarja? Lenartova sorodnica je umrla. Dva očeta sta stala pred njenimi očmi: prvi z brki, ki so mu viseli čez usta, a drugi z ukrivljenimi prsti grabežljivca. Obrnila je pot proti domu. (Dalje prihodnjic.)

Razni mali oglasi

SLUŽKINJE

za apartment hotele. Dobra plača. Prosto ob nedeljah in praznikih. Kličite Millsfield Apartments, Bittersweet 3114.

STALNO—Ženske za predelavo živjanje oblek, suknjičev. Dobra plača. That Levitt Shop, 546 Diversey Parkway.

POTREBUJEMO

MOŠKE

in

ŽENSKJE

za

NUJNO

OBRAMBNO

DELO

Nobene skušnje se ne zahteva mi vas naučimo dela

PUNCH PRESS OPERATOR

POLISHERS & BUFFERS

LIGHT ASSEMBLY WORK

PACKERS

TOOL & DIE MAKERS

and

PLASTIC MOLD MAKERS

Na starost se ne ozira.

Oglasite se osebno v naši svetiljeni delavnici po dnevu v noči.

BADGER TOOL

& MFG. CO.

1501 W. Polk St., Chicago

ŽENSKJE

17 ALI VEČ LET STARE Z

DELNO ALI STALNO DELO

v nujni jedilni industriji.

Prilika za bodočnost.

Delovne ure pričenjajo

6 P.M. do 6 A.M.

6 A.M. do 2 P.M.

2 P.M. do 10 P.M.

4 P.M. do 12 P.M.

Dobra plača in veliko na

urnega dela

FARM CREST

BAKING CO.

4550 Jackson Blvd.

Delo dobe nakladači premoga

"COAL SHOVELERS"

Stalno delo, dobra plača

HEDIGER COAL COMPANY

3700 Morse avenue

POMOČNIK v pekarni, stalno delo

dobra plača. 2717 W. Cermak

BOOKS BY

LOUIS ADAMIC

Cradle of Life.....\$2.50

From Many Lands..... 3.50

Grandsons..... 2.50

Laughing in the Jungle... 3.00

My America..... 3.75

Native's Return..... 2.75

Two-Way Passage..... 2.50

What's Your Name?..... 2.50

Order from

Proletarec

2301 South Lawndale Avenue

Chicago 23, Ill.